

Σλάβοϊ Ζίζεκ: Θα μπορούσε το Brexit να δώσει νέα πνοή στην Αριστερά;

του Σλάβοϊ Ζίζεκ (μετάφραση: Γιώργος Τσάνης)

Το χάος μετά το δημοψήφισμα θα δώσει χώρο στην Αριστερά να επαναπροσδιορίσει τον εαυτό της;

Προς το τέλος της ζωής του, ο Φρόντ έθεσε το περίφημο ερώτημα «Τι θέλει μια γυναίκα;», παραδεχόμενος τη σύγχυση του μπροστά στο αίνιγμα της γυναικείας σεξουαλικότητας. Μια παρόμοια σύγχυση προκαλείται και σήμερα με τη ευκαιρία του βρετανικού δημοψηφίσματος - τι θέλει η Ευρώπη;

Το αληθινό διακύβευμα αυτού του δημοψηφίσματος γίνεται φανερό αν το δούμε μέσα στο μεγαλύτερο του ιστορικό πλαίσιο. Στη Δυτική και στην Ανατολική Ευρώπη, υπάρχουν σημάδια μιας μακροπρόθεσμης αναδιάταξης της πολιτικής. Μέχρι πρόσφατα, ο πολιτικός χώρος κυριαρχούνταν από δύο κύρια κόμματα που απευθύνονταν στο σύνολο του εκλογικού σώματος, ένα Κεντροδεξιό κόμμα (Χριστιανοδημοκρατικό, φιλελεύθερο-συντηρητικό, λαϊκιστικό) και ένα Κεντροαριστερό κόμμα (σοσιαλιστικό, σοσιαλδημοκρατικό), με τα μικρότερα κόμματα να απευθύνονται σε ένα περιορισμένο κομμάτι του εκλογικού σώματος (οικολόγοι, νεοφασίστες). Τώρα, ένα αξιοσημείωτο κόμμα αναδύεται το οποίο αντιπροσωπεύει τον παγκόσμιο καπιταλισμό, συνήθως με σχετική ανοχή απέναντι σε θέματα όπως η έκτρωση, τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων, οι θρησκευτικές και εθνικές μειονότητες· ενάντια σε αυτό το κόμμα είναι ένα δυνατότερο ξενοφοβικό λαϊκιστικό κόμμα το οποίο, στις παρυφές του, συντροφεύεται από ρατσιστικές και νεοφασιστικές ομάδες.

Η Πολωνία είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα – μετά της εξαφάνιση των πρώην Κομμουνιστών, τα κύρια κόμματα είναι το «αντί-ιδεολογικό» φιλελεύθερο κεντρώο κόμμα του πρώην Πρωθυπουργού Ντόναλντ Τούσκ (νυν Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου) και το συντηρητικό Χριστιανικό κόμμα των αδερφών Κατσίνσκι (δίδυμοι εκ των οποίων ο ένας ήταν πρόεδρος της Πολωνίας μεταξύ 2005-2010 και ο άλλος ο Πρωθυπουργός της μεταξύ 2006-2007). Το διακύβευμα του Ριζοσπαστικού Κέντρου σήμερα είναι: ποιο από τα δύο κύρια κόμματα, συντηρητικοί ή φιλελεύθεροι, θα καταφέρει να παρουσιάσει τον εαυτό του ως αυτό που ενσαρκώνει την πολιτική της μετα-ιδεολογίας έναντι του άλλου το οποίο θα έχει απορριφθεί ως «ακόμα παγιδευμένο στο παλιό ιδεολογικό φάσμα»; Στις αρχές της δεκαετίας του '90, οι συντηρητικοί ήταν καλύτεροι σε αυτό· αργότερα, ήταν οι φιλελεύθεροι Αριστεροί που έδειχναν να παίρνουν το πάνω χέρι και, τώρα, είναι ξανά οι συντηρητικοί.

Ο ξενοφοβικός λαϊκισμός φέρνει το πάθος ξανά πίσω στην πολιτική, μιλάει με όρους ανταγωνισμών, με όρους Εμείς εναντίον Αυτών, και ένα από τα σημάδια σύγχυσης από ότι παραμένει από την Αριστερά είναι η ιδέα ότι πρέπει να δανειστεί αυτή την παθιασμένη προσέγγιση από την Δεξιά: «Αν η ηγέτης του γαλλικού Εθνικού Μετώπου Μαρίν Λεπέν μπορεί να το κάνει, γιατί να μην το κάνουμε κι εμείς;» Έτσι, πρέπει η Αριστερά να επιστρέψει στο να υπερασπίζεται δυνατά έθνη-κράτη και να συγκινεί τα εθνικά πάθη – ένας γελοίος αγώνας, χαμένος εκ των προτέρων.

Η Ευρώπη είναι μπλεγμένη σε έναν φαύλο κύκλο, αμφιταλαντευόμενη μεταξύ των τεχνοκρατών των Βρυξελλών που αδυνατούν να τη σύρουν εκτός της αδράνειάς της, και

της λαϊκής οργής εναντίον αυτής της αδράνειας, μια οργή που οικειοποιήθηκε από νέα πιο ριζοσπαστικά Αριστερά κινήματα αλλά κυρίως από τον Δεξιό λαϊκισμό. Το βρετανικό δημοψήφισμα κινήθηκε κατά μήκος των γραμμών αυτής της νέας αντίθεσης, και για αυτό υπήρχε κάτι τρομερά λάθος σε αυτό. Κοιτάξτε τα περίεργα φιλαράκια που βρέθηκαν μαζί στο στρατόπεδο του Brexit: δεξιοί «πατριώτες», εθνικιστές που τροφοδοτούνταν από τον φόβο των μεταναστών, αναμειγνυόμενοι με την απελπισμένη οργή της εργατικής τάξης – μια τέτοια μίξη πατριωτικού ρατσισμού με την οργή του «απλού κόσμου» δεν είναι το ιδανικό έδαφος για μια νέα μορφή φασισμού;

Η ένταση της συναισθηματικής επένδυσης στο δημοψήφισμα δεν πρέπει να μας παραπλανά, η επιλογή που προσφέρθηκε συσκοτίσε τις αληθινές ερωτήσεις: πώς να πολεμήσουμε τις εμπορικές «συμφωνίες» όπως είναι η TTIP (Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου μεταξύ ΗΠΑ-ΕΕ) η οποία είναι μια πραγματική απειλή για την λαϊκή κυριαρχία, και πώς να αντιμετωπίσουμε οικολογικές καταστροφές και οικονομικές ανισότητες που παράγουν νέα φτώχεια και μετανάστευση. Η επιλογή του Brexit σημαίνει ένα σοβαρό πλήγμα για αυτούς τους αληθινούς αγώνες – αρκεί να θυμάστε πόσο σημαντικό επιχείρημα ήταν για το Brexit η «προσφυγική απειλή». Το βρετανικό δημοψήφισμα είναι η απόλυτη απόδειξη ότι η ιδεολογία (στην παλιά καλή Μαρξιστική έννοια της «ψευδούς συνείδησης») ζει και βασιλεύει στις κοινωνίες μας.

Όταν ο Στάλιν ρωτήθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1920 ποια πολιτική παραλλαγή είναι χειρότερη, η Δεξιά ή η Αριστεριστική αποκρίθηκε: «Είναι και οι δυο χειρότερες!» Δεν ίσχυε το ίδιο και με την επιλογή που αντιμετώπισαν οι Βρετανοί ψηφοφόροι; Η Παραμονή ήταν «χειρότερη» αφού σήμαινε επιμονή στην αδράνεια που κρατά την Ευρώπη βυθισμένη. Η Έξοδος ήταν «χειρότερη» καθώς έκανε το να μην αλλάξουμε τίποτα να φαίνεται επιθυμητό.

Τις ημέρες πριν το δημοψήφισμα, υπήρχε μια ψευδο-βαθυστόχαστη σκέψη που κυκλοφορούσε στα ΜΜΕ: «όποιο κι αν είναι το αποτέλεσμα, η ΕΕ δεν θα είναι ποτέ ξανά η ίδια, θα πληγεί ανεπανόρθωτα». Ωστόσο αληθές είναι το αντίθετο: τίποτα στην πραγματικότητα δεν άλλαξε, εκτός από το ότι η αδράνεια της Ευρώπης κατέστη αδύνατο να αγνοηθεί. Η Ευρώπη θα χάσει για μια ακόμη φορά χρόνο σε μακρές διαπραγματεύσεις μεταξύ των μελών της ΕΕ, κάτι που θα συνεχίσει να καθιστά κάθε πολιτικό σχέδιο μεγάλης κλίμακας ανέφικτο. Αυτό είναι που δεν είδαν όσοι ήταν αντίθετοι στο Brexit – σοκαρισμένοι, πλέον διαμαρτύρονται για τον «παραλογισμό» των Βρετανών ψηφοφόρων, αγνοώντας την απεγνωσμένη ανάγκη για αλλαγή που μια ψήφος στο Brexit έκανε απτή.

Η σύγκυση που ενυπάρχει στο βρετανικό δημοψήφισμα δεν περιορίζεται στην Ευρώπη, είναι κομμάτι μιας πολύ μεγαλύτερης διαδικασίας της κρίσης της «κατασκευής δημοκρατικής συναίνεσης» στις κοινωνίες μας, είναι μέρος του αυξανόμενου χάσματος μεταξύ πολιτικών θεσμών και λαϊκής οργής, της οργής που γέννησε τον Τράμπ αλλά και τον Σάντερς στις ΗΠΑ. Σημάδια του χάους βρίσκονται παντού – το πρόσφατο ντιμπέιτ για την οπλοκατοχή στο Κογκρέσο των ΗΠΑ κατέληξε σε καθιστική διαμαρτυρία από τους Δημοκρατικούς – είναι καιρός για απόγνωση;

Θυμηθείτε το παλιό ρητό του Μάο: «Τα πάντα κάτω από του ουρανό είναι σε απόλυτο χάος, η κατάσταση είναι εξαιρετική». Μια κρίση πρέπει να αντιμετωπιστεί στα σοβαρά, χωρίς ψευδαισθήσεις, όμως αποτελεί και μια ευκαιρία που πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως. Αν και οι κρίσεις είναι επώδυνες και επικίνδυνες, είναι το έδαφος πάνω στο οποίο μάχες πρέπει

να δοθούν και να κερδηθούν. Δεν υπάρχει ένας αγώνας επίσης στον ουρανό, δεν είναι ο ουρανός επίσης διαιρεμένος – και η συνεχιζόμενη σύγχυση δε προσφέρει μια ευκαιρία να αντιδράσουμε στην ανάγκη για ριζοσπαστική αλλαγή με έναν πιο κατάλληλο τρόπο, με ένα πρότζεκτ που θα σπάσει τον φαύλο κύκλο των τεχνοκρατών της Ευρώπης και του εθνικιστικού λαϊκισμού; Η αληθινή διαίρεση του ουρανού μας δεν είναι μεταξύ αναιμικής τεχνοκρατίας και εθνικιστικών παθών, αλλά μεταξύ του φαύλου κύκλου τους και ενός νέου πανευρωπαϊκού πρότζεκτ το οποίο θα αντιμετωπίζει τις πραγματικές προκλήσεις που έχει μπροστά της η ανθρωπότητα σήμερα.

Τώρα που, στην ηχώ της νίκης του Brexit, τα καλέσματα και για άλλες εξόδους από την ΕΕ πολλαπλασιάζονται στην Ευρώπη, η κατάσταση ζητά ένα τέτοιο πρότζεκτ – ποιος θα αδράξει την ευκαιρία; Δυστυχώς, όχι η υπάρχουσα Αριστερά η οποία είναι γνωστή για την εκπληκτική ικανότητά της να μην χάνει ευκαιρία να χάσει την ευκαιρία.

Πηγή: <http://europe.newsweek.com/brexit-eu-referendum-left-wing-politics-europ...>